

Uchwała z dnia 11 października 2001 r., III CZP 45/01

Sędzia SN Tadeusz Domińczyk (przewodniczący)

Sędzia SN Mirosław Bączyk (sprawozdawca)

Sędzia SN Barbara Myszka

Sąd Najwyższy w sprawie z wniosku Powszechnego Banku Kredytowego S.A. w W. Północno-Zachodniego Oddziału Regionalnego w S. przeciwko Tadeuszowi U. o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi egzekucyjnemu, po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym w dniu 11 października 2001 r., przy udziale prokuratora Prokuratury Krajowej Iwony Kaszczyszyn, zagadnienia prawnego przedstawionego przez Sąd Okręgowy w Katowicach postanowieniem z dnia 29 maja 2001 r.

"1. Czy administracyjnemu tytułowi wykonawczemu wydanemu przez bank na podstawie art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r.– Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 1992 r., Nr 72, poz. 359 ze zm.) przed wejściem w życie ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r.– Prawo bankowe (Dz.U. z 1997 r., Nr 140, poz., 939 ze zm.), na podstawie którego wszczęta została egzekucja administracyjna następnie umorzona z powodu jej bezskuteczności, można obecnie nadać klauzulę wykonalności w trybie art. 96-98 prawa bankowego z 1997 r., traktując go jako bankowy tytuł egzekucyjny, o ile spełnia on wymogi z art. 96 ust. 2 tego prawa?,

2. Czy w wymienionej wyżej sytuacji przy pozytywnej odpowiedzi na zagadnienie wskazane w punkcie 1, możliwe jest nadanie klauzuli wykonalności na zasadzie art. 788 § 1 k.p.c. i art. 789 k.p.c. na rzecz banku będącego następcą prawnym banku, który wystawił wspomniany administracyjny tytuł wykonawczy?,

3. Czy w przypadku negatywnej odpowiedzi na zagadnienia prawne wymienione w punkcie 1 i 2 możliwe jest obecnie ponowne wszczęcie i prowadzenie egzekucji administracyjnej uregulowanej ustawą z dnia 2 czerwca 1966 r. o postępowaniu egzekucyjnym w administracji (jedn. tekst: Dz.U. z 1991 r., Nr 36, poz. 161 ze zm.) przez bank, który wystawił administracyjny tytuł wykonawczy, a wszczęta przez niego egzekucja administracyjna została umorzona przed wejściem w życie prawa bankowego z 1997 r.?,

4. Czy w przypadku pozytywnej odpowiedzi na zagadnienie prawne wymienione w punkcie 3 dopuszczalne jest nadanie administracyjnemu tytułowi wykonawczemu wydanemu przez bank pod rządem prawa bankowego z 1989 r., klauzuli wykonalności na zasadzie art. 788 § 1 i art. 789 k.p.c. na rzecz innego banku jako następcy prawnego banku, który wystawił wspomniany administracyjny tytuł wykonawczy?"

podjął uchwałę:

Tytułowi wykonawczemu wystawionemu w trybie art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. – Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 1992 r. Nr 72, poz. 359 ze zm.), który był podstawą egzekucji administracyjnej, umorzonej przed dniem 1 stycznia 1998 r. z powodu jej bezskuteczności, sąd może nadać po tej dacie klauzulę wykonalności, jeżeli tytuł ten spełnia wymagania przewidziane w art. 96 ust 2 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe (Dz.U. Nr 140, poz. 939 ze zm.). W takim wypadku dopuszczalne jest także nadanie klauzuli wykonalności na rzecz banku, który przed dniem 1 stycznia 1998 r. stał się następcą ogólnym wystawcy tytułu.

Uzasadnienie

Przedstawione zagadnienie prawne wyłoniło się na tle następującego stanu faktycznego.

Bank Morski S.A. wystawił w dniu 16 maja 1997 r. dwa tytuły wykonawcze i na podstawie tych tytułów toczyła się egzekucja administracyjna przeciwko dłużnikowi Banku (kredytobiorcy, który zawarł z Bankiem dwie umowy kredytowe). W dniu 30 września 1997 r. doszło do nabycia przedsiębiorstwa bankowego Banku Morskiego S.A. przez Powszechny Bank Kredytowy S.A. w W. W listopadzie 1997 r. na mocy postanowienia Urzędu Skarbowego umorzono egzekucję administracyjną z powodu jej bezskuteczności. Wierzyciel – następca prawny Banku Morskiego – złożył w październiku 2000 r. wniosek o nadanie klauzuli wykonalności tytułom wystawionym w maju 1997 r. przez poprzednika prawnego. Sąd Rejonowy nadał obu tytułom klauzulę wykonalności zgodnie z wnioskiem i stwierdził jednocześnie przejście praw na nowego wierzyciela (następcę prawnego). Zażalenie na postanowienie Sądu w

przedmiocie nadania klauzuli wykonalności złożył dłużnik (kredytobiorca), podnosząc m.in. brak odpowiedniego oświadczenia o poddaniu się egzekucji na rzecz banku. Rozpatrując to zażalenie, Sąd Okręgowy w Katowicach przedstawił Sądowi Najwyższemu zagadnienie prawne przytoczone na wstępie uchwały.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Począwszy od dnia 1 stycznia 1998 r. banki nie mogą wystawiać tytułów wykonawczych (tzw. bankowych tytułów wykonawczych), a jedynie bankowe tytuły egzekucyjne (art. 96-98 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. – Prawo bankowe, Dz.U. Nr 140, poz. 939 ze zm. – dalej "Pr.bank. z 1997 r."). Tytuły te muszą spełniać odpowiednie wymagania formalne i merytoryczne określone w art. 96-97 Pr.bank. z 1997 r. W ukształtowanym już orzecznictwie Sądu Najwyższego wyjaśniono niektóre konsekwencje prawne zmiany stanu prawnego w zakresie uproszczonego sposobu dochodzenia należności przez instytucje bankowe wobec ich dłużników. Tytuły wykonawcze, wystawione na podstawie art. 53 ust. 2 ustawy z dnia 31 stycznia 1989 r. – Prawo bankowe (jedn. tekst: Dz.U. z 1992, Nr 72, poz. 359 ze zm. – dalej " Pr.bank. z 1989 r."), zachowały moc po wejściu w życie Prawa bankowego z 1997 r. jako podstawa egzekucji wszczętej przed dniem 1 stycznia 1998 r. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 3 lutego 1999 r., III CKN 155/98, OSNC 1999, nr 10, poz. 170). Chodzi tu zarówno o egzekucję sądową, jak i administracyjną (uzasadnienie postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 1999 r., I CKN 269/99, OSNC 2000, nr 2, poz. 29).

Stanowisko takie wynika z trafnego założenia, że przepis art. 51 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. o zastawie rejestrowym i rejestrze zastawów (Dz.U. Nr 149, poz. 703) powinien być brany pod uwagę przy określaniu zasad uproszczonego dochodzenia należności banku po dniu 1 stycznia 1998 r. (np. uchwały Sądu Najwyższego z dnia 16 grudnia 1998 r., III CZP 46/98, OSNC 1999, nr 7-8, poz. 125 oraz z dnia 20 lipca 1999 r., III CZP 15/99, OSNC 2000, nr 2, poz. 22). W rezultacie możliwe byłoby kontynuowanie egzekucji – sądowej lub administracyjnej – na rzecz banku *de lege lata* także, gdy jej wszczęcie nastąpiło przed dniem 1 stycznia 1998 r. na podstawie tytułu wykonawczego (art. 51 ust. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r.). Należy zaznaczyć, że istotne znaczenie ma w tym wypadku właśnie data wszczęcia egzekucji na podstawie wspomnianego tytułu jako zdarzenie prawne, które pozwala na kontynuowanie rozpoczętej już egzekucji przy zachowaniu właściwego dla niej reżimu prawnego. Nie sam fakt wystawienia bankowego tytułu

wykonawczego na podstawie art. 53 ust. 2 Pr.bank. z 1989 r., ale odpowiedni akt wszczęcia egzekucji (sądowej lub administracyjnej) pozwala zatem na jej kontynuowanie po dniu 1 stycznia 1998 r., według reguł obowiązujących przed tą datą.

Za datę wszczęcia postępowania egzekucyjnego w piśmiennictwie trafnie przyjmuje się datę złożenia wniosku o wszczęcie egzekucji do organu egzekucyjnego. Obojętna jest przy tym data podjęcia przez ten organ odpowiednich czynności egzekucyjnych.

Należy zwrócić uwagę, że użyty przez Sąd Okręgowy zwrot „administracyjny tytuł wykonawczy” nie był kategorią prawną przewidzianą w przepisach Prawa bankowego z 1989 r. Przepis art. 51 ust. 2 tego Prawa posługiwał się jedynie pojęciem „tytułu wykonawczego”, który mógł stanowić podstawę wszczęcia – zgodnie z wyborem banku – także egzekucji administracyjnej. W Prawie bankowym z 1989 r. przedstawiono tylko bardzo ogólne formalnoprawne wymagania wspomnianego tytułu. Wystawiony na podstawie art. 53 ust. 2 Pr.bank. z 1989 r. tytuł wykonawczy, będący podstawą wszczęcia egzekucji administracyjnej, nie stawał się zatem „administracyjnym tytułem wykonawczym” i nie musiał spełniać szczegółowych wymagań przewidzianych dla takich tytułów (np. być wystawiony na odpowiednich formularzach stosowanych przez administracyjne organy egzekucyjne).

Nietrafne jest zatem stwierdzenie, że wystawiony przez bank tytuł wykonawczy przed dniem 1 stycznia 1998 r. stracił skuteczność tylko dlatego, że nie wyegzekwowano należności banku-wierzyciela. Przeciwno takiej koncepcji przemawiają następujące argumenty.

Po pierwsze, umorzenie postępowania egzekucyjnego nie powinno w zasadzie pozbawiać wierzyciela możliwości wszczęcia egzekucji na nowo dopóty, dopóki dłużnik nie zapłacił dochodzonej należności uwidocznionej w tytule (bankowym tytule wykonawczym). Złożony przez wierzyciela nowy wniosek egzekucyjny spowoduje taki stan rzeczy, że egzekucja należności będzie prowadzona od początku, a więc tak, jak gdyby żadne czynności egzekucyjne wcześniej nie były podejmowane.

Po drugie, nieusprawiedliwiona byłaby opinia, że już sama utrata przez banki możliwości wszczynania egzekucji po dniu 1 stycznia 1998 r. na podstawie wystawionych przed tą datą tytułów wykonawczych, powoduje jednocześnie „skutek

prawny w postaci pozbawienia skuteczności” tytułu bankowego po wspomnianej dacie. W piśmiennictwie pojawiły się wypowiedzi, że niemożność domagania się przez banki wszczęcia postępowania egzekucyjnego na podstawie wystawionych wcześniej bankowych tytułów wykonawczych dotyczy również i takiej sytuacji, w której prowadzone wcześniej postępowanie zostało umorzone (z powodu całkowitej lub częściowej bezskuteczności), lecz bank zamierza ponownie wszcząć egzekucję przeciwko dłużnikowi w czasie obowiązywania Prawa bankowego z 1997 r. Tymczasem taki wniosek nie wynika ani z przepisów nowego Prawa bankowego, ani z treści art. 51 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. Przepisy art. 51 ust. 1 i 2 tej ustawy regulują jedynie to, kiedy i w jakim zakresie banki mogą korzystać w nowym stanie prawnym z uproszczonego sposobu dochodzenia własnych należności powstałych jeszcze przed dniem 1 stycznia 1998 r. Nie przesądzają natomiast wprost ani pośrednio losu prawnego wcześniej wystawionych już bankowych tytułów wykonawczych.

Po trzecie, należy pamiętać o tym, że wystawiony przez bank tytuł wykonawczy, będący podstawą egzekucji, następnie umorzonej, mógłby tworzyć dla banku-wierzyciela istotne konsekwencje natury materialnoprawnej w ramach istniejącego między stronami stosunku zobowiązaniowego (np. w zakresie przedawnienia roszczeń stwierdzonych omawianym tytułem).

Dla zachowania dotychczasowego, ukształtowanego przez przepisy Prawa bankowego z 1989 r., reżimu uproszczonego dochodzenia należności przez banki, niezbędne byłoby wszczęcie egzekucji (na podstawie wystawionego przez bank tytułu wykonawczego) jeszcze przed dniem 1 stycznia 1998 r. (art. 51 ust. 1 art. 52 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r.). Egzekucja taka (sądowa lub administracyjna) musiałaby toczyć się nieprzerwanie także po tej dacie. Gdyby doszło do jej umorzenia (np. z powodu bezskuteczności), bank traciłby już uprawnienie do posługiwania się wystawionym tytułem wykonawczym dla wywołania skutków prawnych, jakie były przewidziane wcześniej przez „przepisy dotychczasowe” w rozumieniu art. 51 art. 1 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. Nie mógłby zatem po dniu 1 stycznia 1998 r. wystąpić o wszczęcie egzekucji jedynie na podstawie wystawionego wcześniej tytułu wykonawczego, mógłby natomiast podjąć starania o uczynienie wcześniej wystawionego tytułu wykonawczego podstawą egzekucji zgodnie z postanowieniami art. 51 ust. 2 ustawy z dnia 6 grudnia 1996 r. Przepis ten odsyła obecnie m.in. do przepisu art. 96 ust. 2 Pr.bank. z 1997 r. (uzasadnienie

postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 24 czerwca 1999 r., I CKN 269/99, OSNC 2000, nr 2, poz. 29). Oznacza to, że bank mógłby wystąpić z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności tytułowi wystawionemu na podstawie art. 53 ust. 2 Pr.bank. z 1989 r., jeżeli tytuł taki odpowiadałby wymaganiom formalnym przewidzianym w art. 96 ust. 2 Pr.bank. z 1997 r. Wystawiony przed dniem 1 stycznia 1998 r. tytuł wykonawczy mógłby zatem pełnić funkcję bankowego tytułu egzekucyjnego, gdyby spełniał formalnoprawne cechy tego ostatniego dokumentu bankowego. Gdyby zatem obejmował wierzytelności banku wynikające z czynności bankowej dokonanej przed dniem 1 stycznia 1998 r., dla nadania mu klauzuli wykonalności przez sąd nie byłoby wymagane oświadczenie dłużnika o poddaniu się egzekucji, przewidziane w art. 97 ust. 2 Pr.bank. z 1997 r. Nie miałyby znaczenia to, czy wcześniej wystawiony tytuł wykonawczy był podstawą wszczęcia egzekucji sądowej lub administracyjnej („administracyjnym tytułem wykonawczym” – według określenia użytego przez Sąd Okręgowy).

W rozpoznawanej sprawie z wnioskiem o nadanie klauzuli wykonalności bankowemu tytułowi wykonawczemu wystąpił ogólny następca prawny banku – wystawcy tytułu, przy czym następstwo prawne nastąpiło przed dniem 1 stycznia 1998 r. Obecnie nie istnieją przeszkody prawne w zakresie nadania klauzuli wykonalności wspomnianemu tytułowi.

Za trafny należy uznać dominujący w piśmiennictwie pogląd, zgodnie z którym do bankowych tytułów egzekucyjnych mogą mieć zastosowanie ogólne przepisy dotyczące tytułów egzekucyjnych, w tym – postanowienia art. 788-789 k.p.c., nawet jeżeli w Prawie bankowym z 1997 r. brak wyraźnego odesłania do tych przepisów. Nieusprawiedliwione byłoby z pewnością twierdzenie, że przepis art. 98 ust. 2 Pr.bank. z 1997 r. stanowi *lex specialis* w stosunku do przepisów art. 788-789 k.p.c. i tym samym wyłącza ich zastosowanie w pełnym zakresie w odniesieniu do bankowych tytułów egzekucyjnych. O ile istotnie mogą pojawić się pewne wątpliwości interpretacyjne w zakresie relacji prawnej przepisu art. 98 ust. 2 Pr.bank. z 1997 r. i art. 788-789 k.p.c., o tyle dotyczyć mogą przede wszystkim konsekwencji zmian po stronie zobowiązanej po wystawieniu bankowego tytułu egzekucyjnego (art. 788 § 1 k.p.c.) lub dokonaniu czynności bankowej (art. 98 ust. 2 Pr.bank. z 1997 r.). W przypadku sukcesji po stronie uprawnionej (banku) nie ma przeszkód w zakresie zastosowania reguł przewidzianych w art. 788-789 k.p.c.

Przepis art. 97 ust. 1 Pr.bank. z 1997 r. umożliwia nadanie klauzuli wykonalności wyłącznie przeciwko osobie, która bezpośrednio dokonała z bankiem czynności bankowej. Źródłem wierzytelności (objętej bankowym tytułem egzekucyjnym) mogłaby być zatem taka czynność prawna (umowa bankowa), w której jako strona występowałby dłużnik instytucji bankowej. Sens prawny ograniczenia przewidzianego w art. 97 ust. 1 Pr.bank. z 1997 r. polega na tym, aby uproszczony sposób egzekucji umożliwić jedynie bankom będącym „bezpośrednimi” wierzycielami osób objętych bankowymi tytułami egzekucyjnymi. Przy interpretowaniu omawianej formuły „bezpośredniości” z art. 97 ust. 1 Pr.bank. z 1997 r. nie można jednak abstrahować od istoty i zasad sukcesji generalnej. Następca prawny wstępuje w sytuację prawną banku poprzednika ze wszystkimi wynikającymi z tego następstwa konsekwencjami prawnymi. Staje się też wierzycielem w zakresie uprawnień, które wynikały z czynności bankowej, dokonanej przez poprzednika prawnego z dłużnikiem. Powinien być zatem traktowany jako „bezpośredni” wierzyciel takiego dłużnika w rozumieniu przepisów art. 97 ust. 1 Pr.bank. z 1997 r.

Jeżeli zatem wierzytelność przeszła na bank – następcę ogólnego po wystawieniu przez bank – poprzednika prawnego bankowego tytułu egzekucyjnego, następca prawny mógłby żądać nadania takiemu tytułowi klauzuli wykonalności na swoją rzecz (art. 788 k.p.c.). Uprawnienie takie służyłoby bankowi, który przed dniem 1 stycznia 1998 r., po wystawieniu przez ten bank tytułu wykonawczego, stał się następcą prawnym banku poprzednika i wystąpił z wnioskiem o nadanie takiemu tytułowi klauzuli wykonalności w obowiązującym stanie prawnym. Jak już wcześniej wyjaśniono, tytuł wykonawczy banku wystawcy musiałby spełniać wymagania przewidziane w art. 96 art. 2 Pr.bank. 1997 r.

Mając na względzie przedstawione argumenty, Sąd Najwyższy – na podstawie art. 390 k.p.c. – rozstrzygnął zagadnienie prawne, jak w uchwale.